

رشد اقتصادی

رشد اقتصادی به عنوان یکی از مهم‌ترین شاخص‌های اقتصاد کلان، نشانگر میزان افزایش کل تولید کالا و خدمات کشور در یک دوره زمانی مشخص است و تأثیر مستقیم بر سطح رفاه خانوار دارد. چنان‌که در نمودار زیر مشاهده می‌شود، به‌طور متوسط نرخ رشد تولید ناخالص داخلی در طول سال‌های دولت سیزدهم (۱۴۰۲-۱۴۰۰) برابر با ۵٫۵ درصد بوده است. همچنین طبق آمارهای فصلی مرکز آمار ایران، اقتصاد ایران بر خلاف سال‌های ۹۷ و ۹۸ که گرفتار رشدهای منفی پیاپی بود، از فصل دوم سال ۱۳۹۹ تا فصل چهارم سال ۱۴۰۲ (۱۵ فصل پیاپی) دارای رشد مثبت بوده است. نکته حائز اهمیت آنکه رشد اقتصادی سال‌های مذکور صرفاً وابسته به صادرات نفت نبوده، بلکه نرخ رشد تولید ناخالص داخلی بدون نفت در طول سال‌های دولت سیزدهم (۱۴۰۲-۱۴۰۰) به‌طور متوسط برابر با ۴٫۴ درصد بوده است.

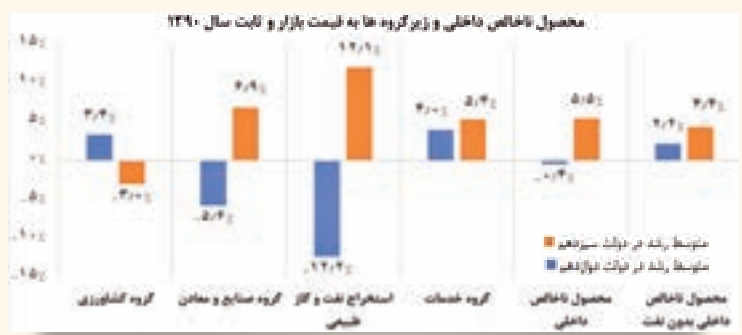
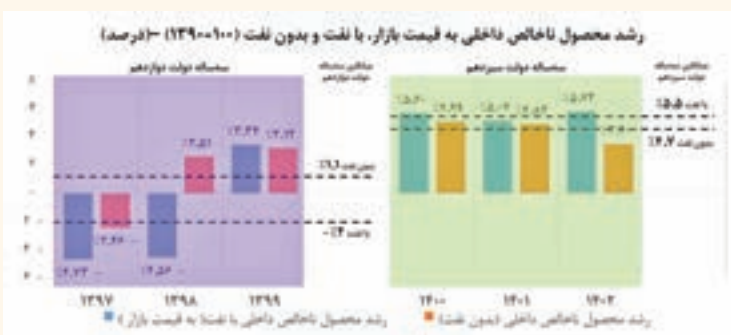
همچنین طی سه سال دولت سیزدهم، بخش صنایع و معادن رشد متوسط ۶٫۹ درصدی و بخش خدمات رشد ۵٫۴ درصدی را تجربه نموده است. در دو نمودار زیر، اجزای رشد اقتصادی به تفکیک بخش (ارزش افزوده) و نوع هزینه، در دولت سیزدهم در مقایسه با دولت دوازدهم ارائه شده است. رشد میانگین ۵٫۵ درصدی کل اقتصاد در دولت سیزدهم، در مقایسه با رشد منفی ۰٫۴ درصد دولت قبلی، همچنین میانگین رشد ۴٫۴ درصدی بخش غیرنفتی اقتصاد در دولت سیزدهم که دو برابر میانگین رشد دولت دوازدهم بوده، به وضوح نشان می‌دهد که در شرایط تحریمی کمابیش یکسان، رفتار فعال و پیگیر دولت می‌تواند آثار روشنی داشته باشد. نمودار زیر نیز نشان می‌دهد که هم در بخش خارجی و هم در حوزه سرمایه‌گذاری، دولت سیزدهم توانست رشدهای منفی دولت دوازدهم

را کاملاً معکوس نماید. همچنین رشد مصرف نهایی بخش دولتی (که شاخصی از خدمات عمومی است) و همچنین رشد مصرف نهایی بخش خصوصی (که شاخصی از رفاه است)، در دولت سیزدهم تفاوت جدی با میانگین دولت دوازدهم داشته است. در جدول زیر، عملکرد رشد اقتصادی سه ساله دولت سیزدهم با میانگین رشد اقتصادی با نفت و بدون نفت در دوره‌های ۱۰ ساله، ۲۰ ساله و ۲۵ ساله مقایسه شده است که بیانگر تمایز روشن عملکرد اقتصادی سه ساله اخیر در بخش واقعی اقتصاد است. حصول موفقیت‌های فوق در بخش واقعی اقتصاد، در شرایطی صورت گرفت که پیش‌بینی نهاد‌های بین‌المللی از عملکرد رشد اقتصادی کشور در سه سال گذشته، همواره کمتر از نتایجی بود که در عمل حاصل شد. جدول زیر که براساس گزارش‌های «چشم‌انداز اقتصادی» صندوق

بین‌المللی پول تدوین شده، گویای این واقعیت است. IMF رشد اقتصادی ایران برای سال ۲۰۲۱ میلادی را ۲٫۵ و ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ درصد پیش‌بینی کرده بود، اما رشد محقق شده در این سال ۴٫۷ درصد بوده است. برای سال ۲۰۲۲ میلادی نیز رشد اقتصادی در گزارش‌های فوق، ۲ و ۳ درصد پیش‌بینی شده بود، اما رشد ۳٫۸ درصدی در این سال محقق شد. همچنین برای سال ۲۰۲۳ میلادی، پیش‌بینی‌های صندوق بین‌المللی پول برای رشد اقتصادی در گزارش‌های فوق، ۲ و ۳ درصد بود که در نهایت براساس گزارش منتشرشده در ماه آوریل سال ۲۰۲۴ میلادی، ایران شاهد رشد اقتصادی ۴٫۷ درصدی در سال ۲۰۲۳ بوده است. همچنین براساس گزارش بانک جهانی در بهار ۲۰۲۱، نرخ رشد تولید ناخالص داخلی برای سال ۱۴۰۰، برابر با ۲٫۱ درصد پیش‌بینی شده بود، که رشد تحقق یافته، ۲٫۶ واحد درصد بیش از این پیش‌بینی بود. همچنین براساس گزارش بهار

۲۰۲۲، نرخ رشد تولید ناخالص داخلی در سال ۱۴۰۱ برابر با ۳٫۳ درصد پیش‌بینی شده بود، که واحد درصد کمتر از رقم تحقق یافته بود. رشد اقتصادی سال ۱۴۰۲ نیز در گزارش بهار ۲۰۲۳ بانک جهانی، ۲٫۴ درصد پیش‌بینی شده بود، اما رقم تحقق یافته رشد در این سال، بیش از دو برابر رقم پیش‌بینی شده بود. این موارد نشان می‌دهد عملکرد اقتصاد ایران در دوره دولت سیزدهم در حوزه رشد اقتصادی «فراز از انتظار»

عنوان	میانگین ۱۰ ساله	میانگین ۲۰ ساله	میانگین ۲۵ ساله	میانگین دولت سیزدهم
سال	۱۳۹۹-۱۳۹۱	۱۳۹۹-۱۳۸۱	۱۳۹۹-۱۳۷۶	نیمه دوم ۱۴۰۰ تا پایان ۱۴۰۲
میانگین رشد تولید ناخالص داخلی	۰٫۵	۲٫۷	۲٫۷	۴٫۵
میانگین رشد تولید ناخالص داخلی (بدون نفت)	۱٫۲	۳٫۵	۳٫۶	۴٫۰

پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول

رشد اقتصادی در سال	پیش‌بینی شده در سال	تحقق یافته
۲۰۲۳ (۱۴۰۲)	۲ و ۲	۵
۲۰۲۲ (۱۴۰۱)	۳ و ۳	۳٫۸
۲۰۲۱ (۱۴۰۰)	۲٫۱	۴٫۷

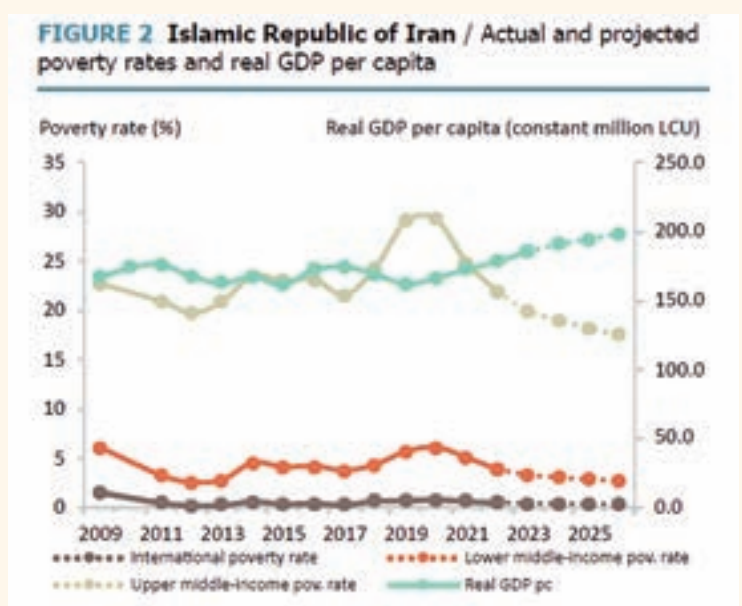
پیش‌بینی بانک جهانی

رشد اقتصادی در سال	پیش‌بینی شده در سال	تحقق یافته
۲۰۲۳ (۱۴۰۲)	۲ و ۲	۵
۲۰۲۲ (۱۴۰۱)	۳ و ۳	۳٫۸
۲۰۲۱ (۱۴۰۰)	۲٫۱	۴٫۷

توزیع درآمد و نرخ فقر

طبق آمار بانک مرکزی شاخص ضریب جینی در سال ۱۴۰۲ به پایین‌ترین رقم تاریخ رسید که نشان‌دهنده بهبود توزیع درآمد است. آخرین گزارش بانک جهانی از وضعیت فقر در ایران نشان می‌دهد که نرخ فقر براساس معیارهای ۳٫۶۵ دلار و ۶٫۸۵ دلار در روز، طی سه سال اخیر کاهش یافته است. همچنین این گزارش نشان از بهبود توزیع درآمد ناشی از رشد فراگیر و پرداخت‌های یارانه دارد. در سال‌های ۱۳۹۹/۱۴۰۰ و ۱۴۰۱/۱۴۰۲، نرخ فقر براساس معیار ۶٫۸۵ دلار آمریکا در روز، از ۲۹٫۳ درصد به ۲۱٫۹ درصد کاهش یافته است و ۶٫۵ میلیون ایرانی از زیر خط فقر خارج شده‌اند. این در حالی است که در سه سال پایانی دولت دوازدهم، دقیقاً روند معکوس در این زمینه طی شده بود و نرخ فقر از ۲۱٫۶ درصد به ۲۹٫۱ درصد رسیده بود. درخصوص نحوه توزیع درآمد بین دهک‌های مختلف نیز عموماً از شاخص ضریب جینی استفاده می‌شود. ضریب جینی عددی بین صفر تا یک است. اگر ضریب جینی برابر با صفر باشد، به این معناست که توزیع درآمد یا ثروت کاملاً مساوی است (همه افراد درآمد یا ثروت یکسانی دارند). در صورتی که ضریب جینی

به یک نزدیک‌تر باشد، نشانگر نابرابری بیشتر است. روند ضریب جینی مطابق آمارهای مرکز آمار ایران نشان می‌دهد که در سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱، نابرابری در کشور کاهش یافته و به کمترین میزان سال‌های اخیر خود یعنی ۰٫۳۸۷۷ رسیده است. طی سه سال دولت سیزدهم و به گزارش بانک جهانی، خانوارهای ۴ دهک پایین رشد مصرف بالاتری نسبت به ۶ دهک بالا تجربه کردند و این امر موجب کاهش نابرابری شد. طی این مدت، ترکیبی از سیاست‌های افزایش دستمزد، افزایش درآمدهای ناشی از خوداشتغالی و افزایش یارانه نقدی به رشد مصرف و کاهش فقر کمک کرده است. نکته حائز اهمیت آنکه نه تنها عملکرد سه ساله اخیر در کاهش فقر و بهبود توزیع درآمد از روند نرخ فقر در ایران نیز کاهش است به گونه‌ای که پیش‌بینی شده نرخ فقر در سه سال آینده حدود ۳ واحد درصد کاهش یابد. لذا دولت سیزدهم، اقتصاد را تحویل دولت آتی می‌دهد که دارای چشم‌انداز رشد اقتصاد مثبت (مطلق) آنچه در بخش نخست بیان شد) و چشم‌انداز کاهش نرخ فقر به سطوحی کمتر از کل دهه اخیر است.

تأمین مالی از بازار سرمایه

مجموع ارزش جذب و تجهیز منابع مالی از بازار سرمایه در جدول زیر ارائه شده است. مجموع تأمین مالی سرمایه‌ای (اعم از تأسیس شرکت، افزایش سرمایه و عرضه اولیه) در سال ۱۴۰۲ نسبت به ۱۴۰۰ بیش از دو برابر شده است. همچنین مجموع تأمین مالی از طریق انتشار اوراق بدهی (اعم از شرکت، دولت و شهرداری‌ها) نیز در سال ۱۴۰۲ نسبت به ۱۴۰۰ حدود ۵۰ درصد افزایش یافته است. از جمله مهم‌ترین اقدامات دولت سیزدهم در حمایت از بازار سرمایه می‌توان به ارائه مصوبه ۱۰ بندی سال ۱۴۰۰ (شامل مواردی از قبیل کاهش مالیات شرکت‌های تولیدی، استفاده از مالیات نقل و انتقال سهام برای تقویت و تثبیت بازار سهام، اختصاص مالیاتی به منظور افزایش سرمایه صندوق تثبیت بازار سرمایه، مداخله بانک مرکزی در بازار بین‌بانکی و بازار ثانویه و تعیین سقف نرخ سود بین‌بانکی در سطح ۲۰ درصد)، آماده‌سازی زیرساخت‌های وثیقه‌گذاری سهام بازار سرمایه، تعیین تکلیف پرداخت سودهای رسوب شده، پرداخت سود نقدی از طریق سامانه سجام، کاهش ۸۰ درصدی مالیات برنقل و انتقال سهام، اجرایی نمودن بسته جامع حمایتی از بازار سرمایه و فراخوان شرکت‌های بزرگ و هلدینگ‌ها برای تجدید ارزیابی در سال ۱۴۰۲، اشاره نمود.

ارزش جذب و تجهیز منابع مالی از بازار سرمایه ایران طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۰

عناوین (اعداد - هزار میلیارد تومان)	سال ۱۴۰۰	سال ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۲	رشد سال ۱۴۰۲ نسبت به سال ۱۴۰۰ (درصد)
۱- تأسیس شرکت سهامی عام	۲٫۵	۲٫۷	۰٫۲	-۹۱
۲- افزایش سرمایه	۱۸۱	۲۸۴	۳۹۶	۱۱۸
۳- عرضه اولیه سهام در بورس‌ها	۱۰٫۱	۶٫۸	۵٫۶	-۴۴
* مجموع تأمین مالی سرمایه‌ای	۱۹۴	۲۹۴	۴۰۲	۱۰۷
تأمین مالی انتشار انواع اوراق بدهی	۳۵	۱۲۵	۶۴	۸۴
۱- شرکتی (با احتساب اوراق گام)	۲۱۶	۱۶۴	۳۱۳	۴۵
۲- دولتی	۴	۱۰	۵	۱۱
۳- شهرداری‌ها	۲۵۵	۲۹۸	۳۸۱	۵۰
* مجموع ارزش جذب و تجهیز منابع مالی	۴۴۹	۵۹۲	۷۸۳	۷۵

نقدینگی

نقدینگی به عنوان کلیدی‌ترین متغیر پولی، نقش مؤثری بر شکل‌دهی سایر متغیرهای کلان اقتصادی نظیر تورم و رشد اقتصادی دارد. به بیان دیگر، رشد این متغیر از یکسو با سیالیت خود امکان برهم‌زدن تعادل بازارهای مالی همچون ارز، طلا و سایر دارایی‌ها را دارد و از سوی دیگر، به عنوان یکی از نیازهای اصلی بنگاه‌های اقتصادی، به مثابه روغنی برای گردش چرخ اقتصادی واحدهای تولید محسوب می‌شود و کمبود آن منجر به رکود و مشکلات گوناگونی از جمله ناتوانی واحدهای تولیدی در ایفای به موقع تعهدات آنها خواهد شد. دولت سیزدهم پس از روند نگران‌کننده رشد نقدینگی در سال‌های پایانی دولت دوازدهم، با اصلاح ابزار سیاستی کنترل مقداری رشد ترانزاکه بانک‌ها، نرخ رشد نقدینگی هدفگذاری شده را برای سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ به ترتیب ۳۰ و ۲۵ درصد اعلام نمود که رشد نقدینگی محقق شده به ترتیب ۳۱٫۱ (درصد) و ۲۴٫۳ درصد در اسفندماه

۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ بوده است. نقدینگی در خردادماه ۱۴۰۳ نسبت به رقم مشابه سال گذشته رشدی معادل ۲۶٫۸ درصد را نشان می‌دهد. در جدول زیر، وضعیت رشد نقدینگی در ابتدا و انتهای

دولت‌های مختلف ارائه شده است. در حالی که دولت دوازدهم، اقتصاد کشور را با رشد نقدینگی ۲۳٫۸ درصد تحویل گرفت، در نرخ ۴۰٫۵ درصد به دولت سیزدهم منتقل نمود.

مقایسه رشد نقدینگی در دولت‌های مختلف (درصد)

شرح	ابتدای دولت	انتهای دولت	تغییرات	متوسط استمراری
دولت پنجم (شهریور ۱۳۶۸ الی شهریور ۱۳۷۲)	۲۴٫۶	۲۸٫۱	۳٫۵	۲۳٫۱
دولت ششم (شهریور ۱۳۷۲ الی شهریور ۱۳۷۶)	۲۸٫۱	۳۰٫۴	۲٫۳	۳۱٫۸
دولت هفتم (شهریور ۱۳۷۶ الی شهریور ۱۳۸۰)	۳۰٫۴	۳۳٫۲	۲٫۸	۳۳٫۵
دولت هشتم (شهریور ۱۳۸۰ الی شهریور ۱۳۸۴)	۳۳٫۲	۳۰٫۳	-۲٫۹	۲۹٫۳
دولت نهم (شهریور ۱۳۸۴ الی شهریور ۱۳۸۸)	۳۰٫۳	۲۶٫۷	-۳٫۶	۲۸٫۱
دولت دهم (شهریور ۱۳۸۸ الی شهریور ۱۳۹۲)	۲۶٫۷	۲۹٫۹	۳٫۲	۲۴٫۴
دولت یازدهم (شهریور ۱۳۹۲ الی شهریور ۱۳۹۶)	۲۵٫۹	۲۳٫۸	-۲٫۱	۲۸٫۷
دولت دوازدهم (شهریور ۱۳۹۶ الی شهریور ۱۴۰۰)	۲۳٫۸	۴۰٫۵	۱۶٫۷	۳۰٫۸
دولت سیزدهم (شهریور ۱۴۰۰ الی خرداد ۱۴۰۳)	۴۰٫۵	۲۶٫۸	-۱۳٫۷	۲۹٫۹

